

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie Zielonej księgi w sprawie promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi

COM(2009) 329 wersja ostateczna

(2010/C 255/15)

Sprawozdawca: **Eve PÄÄRENDSON**

Dnia 8 lipca 2009 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

Zielonej księgi w sprawie promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi

COM(2009) 329 wersja ostateczna.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 grudnia 2009 r. Samodzielnym sprawozdawcą była Eve PÄÄRENDSON.

Na 458. sesji plenarnej w dniach 16-17 grudnia 2009 r. (posiedzenie z 16 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 173 do 4 – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Zalecenia

1.1 EKES w pełni popiera wysiłki Komisji na rzecz promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi. Aby taka nasiloną mobilność stała się rzeczywistością, trzeba zachęcać potencjalne podmioty goszczące, by działały jak magnes przyciągający młode osoby do swoich państw i miast.

1.2 Docelowe poziomy w zakresie mobilności edukacyjnej będzie można osiągnąć jedynie pod warunkiem prowadzenia pełnej współpracy obejmującej jak największą liczbę podmiotów oraz poczynienia wysiłków na wszystkich szczeblach (państw członkowskich UE, regionów, instytucji edukacyjnych, partnerów społecznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz samych młodych ludzi).

1.2.1 Komisja i państwa członkowskie powinny nasilić starania służące zlikwidowaniu barier w mobilności i wymianie najlepszych praktyk. Komitet wzywa państwa członkowskie, by prawidłowo wdrażały prawodawstwo wspólnotowe oraz nadal likwidowały przeszkody o charakterze administracyjno-prawnym w takich obszarach jak pozwolenia na pobyt, uprawnienia w zakresie zabezpieczenia socjalnego czy nieuznawanie legitymacji studenckich wydanych w innym kraju. Mobilność edukacyjna jest kluczem do powodzenia procesu bolońskiego i europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Zdaniem Komitetu, może być też kluczem do utworzenia wspólnego europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie. Wprowadzenie europejskiego statusu stażysty czy europejskiego statusu studenta zapewni równe traktowanie i pozwoli rozwiązać wiele obaw dotyczących uznawania dyplomów, opieki zdrowotnej, pomocy dla studentów itd.

1.2.2 Konieczne jest uznawanie i walidacja zarówno formalnego, jak i pozaformalnego uczenia się, oraz formalne uznanie, podpisanie i ratyfikacja lizbońskiej konwencji o uznawaniu kwalifikacji.

1.3 W celu zapewnienia większego wsparcia mobilności edukacyjnej, w tym wsparcia finansowego, ważne jest, by wszystkie strony dostrzegały i uznawały płynące z niej korzyści. Trzeba w większym stopniu wyjaśniać i podkreślać powiązanie między mobilnością edukacyjną a szansami na rynku pracy.

1.4 Aby utrzymać konkurencyjność Europy i jej pozycję kluczowego lidera w dziedzinie technologii, ważne jest promowanie mobilności młodych Europejczyków oraz przyciąganie młodzieży z krajów trzecich do Europy. Komitet jest przekonany, że problemy wizowe utrudniające imigrację powinny niezwłocznie zostać rozwiązane. Komitet uważa, że długoterminowe stopniowe rozszerzanie programów mobilności edukacyjnej na państwa takie jak Chiny, Indie, Japonia, USA itd. byłoby sensowną inwestycją.

1.4.1 Komitet zdecydowanie zaleca, by jednocześnie poczynić znaczne wysiłki w celu uniknięcia drenażu mózgow z Europy oraz uczynienia jej atrakcyjnym miejscem dla naukowców pochodzących zarówno z Europy, jak i z państw położonych poza jej granicami.

1.5 Unia Europejska i państwa członkowskie nie odniosą społecznych i gospodarczych korzyści ze wzrostu liczby mobilnych uczących się osób, jeśli nie zwiększy się znacznie zasobów przeznaczonych na wsparcie mobilności edukacyjnej. W dobie kryzysu inwestycje strukturalne powinny być dokonywane na rzecz lepiej wykształconej i bardziej konkurencyjnej Europy. W celu poprawy finansowania UE powinna wykorzystać wszystkie istniejące mechanizmy i zaangażować wszystkich partnerów oraz uwzględnić kwestie mobilności we wszystkich odpowiednich strategiach politycznych, tak by środki finansowe mogły płynąć z funduszy strukturalnych i z programu ramowego na rzecz B+R. EFS powinien stać się dodatkowym źródłem finansowania przede wszystkim dla kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) i uzupełnić dostępne finansowanie z programu „Uczenie się przez całe życie” 2007-2013.

1.6 Nasilona mobilność edukacyjna przyniesie możliwą poprawę tylko, jeśli jakość doświadczenia płynącego z nauki za granicą będzie dostatecznie wysoka. Komitet zaleca w związku z tym, by we wszystkich programach na rzecz mobilności przestrzegać Europejskiej karty na rzecz jakości mobilności.

1.7 Komitet zaleca także zreformowanie obecnych programów na rzecz mobilności – Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie – aby uprościć procedury i w miarę możliwości usunąć utrudnienia biurokratyczne. Można to osiągnąć zwłaszcza dzięki włączeniu w ten proces instytucji edukacyjnych, partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

1.8 Zobowiązanie na rzecz mobilności powinno zostać wyrażone poprzez ambitny punkt odniesienia w zakresie mobilności w kontekście nowych strategicznych ram współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET2020). Ten punkt odniesienia powinien rozróżniać między poszczególnymi grupami docelowymi (studentami w systemie VET, nauczycielami, kształceniem pozaformalnym, kształceniem na poziomie wyższym oraz uczniami w szkołach), a jego podstawę powinien stanowić pełniejszy zbiór danych statystycznych.

1.9 W celu szerzenia wiedzy na temat programów służących promowaniu mobilności edukacyjnej oraz zwiększenia liczby młodych ludzi decydujących się na kształcenie za granicą, należy skuteczniej niż dotychczas prowadzić działania informacyjne.

1.10 Komitet popiera utworzenie jednego europejskiego portalu internetowego, na którym można by z łatwością znaleźć wszelkie informacje o ogólnoeuropejskich programach mobilności edukacyjnej i gdzie przedsiębiorstwa mogłyby uzyskiwać informacje o młodych ludziach (poprzez życiorysy studentów), którzy szukają możliwości odbycia stażu czy praktyki zawodowej, a młodzi ludzie mogliby uzyskać informacje o przedsiębiorstwach oferujących takie możliwości. Trzeba zachęcać europejskie sieci przedsiębiorstw (w tym organizacje reprezentujące MŚP) oraz europejskie organizacje zawodowe do zamieszczania na ich stronach internetowych i rozpowszechniania wśród ich członków informacji o programach mobilności edukacyjnej.

1.11 W celu wsparcia procesu politycznego zainicjowanego w zielonej księdze Komitet zalecałby zdefiniowanie pojęcia mobilności edukacyjnej i określenie przedziału wiekowego osób, których ono dotyczy.

1.12 Komitet jest przekonany, że w celu promowania mobilności edukacyjnej nauka języków powinna stać się priorytetem w programach nauczania instytucji kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach. Zaleca również przeanalizowanie możliwości wprowadzenia obowiązku, by nauczyciele języków ze wszystkich instytucji szkolnictwa wyższego odbyli przynajmniej roczny pobyt za granicą, oraz zwrócić się do państw członkowskich, by w ramach swej polityki edukacyjnej poczyniły znaczne większe wysiłki na rzecz osiągnięcia celu polegającego na tym, by każdy obywatel UE znał przynajmniej dwa języki UE inne niż jego język ojczysty.

2. Streszczenie zielonej księgi Komisji

2.1 Dnia 8 lipca 2009 r. Komisja opublikowała zieloną księgę w sprawie promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi. Celem jest rozpoczęcie debaty na temat optymalnych sposobów

umożliwienia młodym ludziom w Europie rozwijania ich wiedzy i umiejętności dzięki pobytowi w innym państwie w celu nauki lub pracy, pracy społecznej bądź dodatkowego szkolenia w ramach uczenia się przez całe życie.

2.2 Zakres zielonej księgi jest szeroki: obejmuje ona wszystkich młodych ludzi znajdujących się we wszelkich możliwych sytuacjach edukacyjnych, tj. uczących się w szkołach, odbywających studia uniwersyteckie na poziomie licencjackim, magisterskim i doktoranckim, a także odbywających staże, praktyki zawodowe, uczestniczących w programach wymiany młodzieży, wolontariacie lub szkoleniach zawodowych w obrębie Unii Europejskiej i poza nią⁽¹⁾. W zielonej księdze dąży się do promowania zorganizowanej mobilności edukacyjnej, koncentrując się na *fizycznej mobilności* młodych osób (w przedziale wiekowym od 16 do 35 lat), a jednocześnie uwzględniając wartość *mobilności wirtualnej* (w zakresie rozwoju partnerstw, szkolenia i projektów partnerstwa przez internet). Zielona księga ma zachęcić do analizy sposobów pozwalających na lepsze wykorzystywanie istniejących i nowych mechanizmów oraz instrumentów promowania mobilności młodych ludzi, a także sposobów mobilizowania władz publicznych na różnych poziomach – unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym – oraz innych zainteresowanych stron, takich jak przedsiębiorstwa, społeczeństwo obywatelskie i poszczególni obywatele. Zwrócono uwagę na obszary, w których niezbędne jest podjęcie dodatkowych wysiłków, jak też na potencjalne kierunki działania. Podano przykłady najlepszych praktyk tam, gdzie było to stosowne. Istnieją już możliwości w zakresie finansowania, programy kształcenia i szkolenia oraz praktyczne porady dla mobilnych uczących się ludzi, lecz muszą zostać upowszechnione, a dostęp do nich ułatwiony.

2.3 Istniejący od 20 lat program Erasmus, w ramach którego zebrano sporo doświadczeń, stanowi dowód na pozytywny wpływ mobilności w sferze kształcenia wyższego. W sprawozdaniu na temat strategii lizbońskiej z grudnia 2007 r. Komisja wywa do uczynienia mobilności wzorowanej na programie Erasmus standardowym elementem edukacji uniwersyteckiej⁽²⁾. Komisja niejednokrotnie podkreślała znaczenie inwestowania w kształcenie i szkolenie, tj. w promowanie wiedzy i umiejętności celem zwalczania obecnego kryzysu gospodarczego. Mobilność edukacyjna powinna być otwarta dla wszystkich młodych ludzi w Europie, co pozwoli zapewnić przyszłą konkurencyjność i spójność UE. Musi być ona regułą, a nie jedynie wyjątkiem⁽³⁾. Swobodny przepływ wiedzy powinien stać się piątą swobodą w UE.

2.4 Komunikat z Leuven przyjęty 29 kwietnia 2009 r. przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe w krajach uczestniczących w procesie bolońskim zakłada, że w 2020 r. co najmniej 20 % osób kończących studia w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego powinno przez pewien okres czasu studiować lub odbywać szkolenie za granicą⁽⁴⁾.

(1) Uczenie się może mieć charakter formalny – w ramach systemu kształcenia – lub nieformalny – w ramach działalności młodzieżowej i wolontariackiej.

(2) Sprawozdanie strategiczne na temat odnowionej strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia: rozpoczęcie nowego etapu (2008-2010), COM(2007) 803.

(3) Sprawozdanie forum ekspertów wysokiego szczebla ds. mobilności, czerwiec 2008 r.: http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf.

(4) http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf.

2.5 Wraz z zieloną księgą rozpoczyna się okres publicznych konsultacji i poszukiwania odpowiedzi na następujące pytania:

- W jaki sposób można zachęcić większą liczbę młodych ludzi do wyjeżdżania za granicę w celu nauki, dodatkowego szkolenia, wolontariatu lub pracy?
- Jakie są najważniejsze przeszkody do pokonania w odniesieniu do mobilności?
- W jaki sposób wszystkie zaangażowane podmioty – szkoły, uniwersytety, przedsiębiorstwa i ich organizacje, resorty rządowe i władze lokalne, organizacje społeczeństwa obywatelskiego itd. – mogą ściślej i skuteczniej współpracować, by zachęcić młodych ludzi innych narodowości do zdobywania doświadczeń w ich kręgach? Jak można skłonić przedsiębiorstwa do goszczenia uczestników programów na rzecz mobilności, w tym młodych przedsiębiorców i praktykantów?

3. Mobilność: korzyści, przeszkody i zagrożenia

3.1 Jak słusznie wskazuje się w zielonej księdze, mobilność edukacyjna to jeden z podstawowych sposobów, w jaki ludzie, a szczególnie młode osoby, mogą zwiększyć swoje szanse na zatrudnienie w przyszłości oraz wspomóc swój rozwój osobisty.

3.2 Wyjazd do innego kraju na studia, w ramach wykonywanej pracy, w celu nabycia nowego doświadczenia zawodowego lub też w celach działalności wolontariackiej oferuje młodym ludziom rzeczywistą możliwość poszerzenia swoich horyzontów. Jednakże, według danych statystycznych przedstawionych w zielonej księdze, istniejące programy na rzecz mobilności⁽⁵⁾ oferowały możliwości w tym zakresie jedynie 310 000 osób w 2006 r., co stanowi zaledwie 0,3 % wszystkich osób w przedziale wiekowym 16-29 lat w UE. Dane Eurostatu pokazują, że poza tymi programami każdego roku dodatkowo 550 000 studentów podejmuje naukę za granicą.

3.2.1 Niemniej jednak mobilność pozostaje na niskim poziomie, mimo licznych wysiłków podejmowanych przez instytucje europejskie i inne podmioty za pośrednictwem programów wsparcia itp. Mobilność jest łatwiej dostępna dla pewnych grup, np. studentów, podczas gdy osoby uczestniczące w szkoleniach zawodowych i praktykanci nadal napotykać wiele praktycznych przeszkód, także dlatego, że około 80 % funduszy przeznaczają się wyłącznie na szkolnictwo wyższe.

3.3 Celem zielonej księgi jest doprowadzenie do tego, by młodzi Europejczycy postrzegali studia lub pracę za granicą jako naturalny wybór, a nie wyjątkową sytuację. Młodzi ludzie powinni lepiej pojąć szereg korzyści płynących z takiego kroku, w tym poprawę umiejętności językowych i innych oraz zwiększenie kompetencji międzykulturowych, które będą im służyć przez całe życie w coraz bardziej zróżnicowanym kulturowo świecie.

(5) Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie, program Kultura, program „Młodzież w działaniu”, wolontariat europejski w ramach programu „Młodzież w działaniu”, program Europa dla obywateli.

Zawodowa mobilność edukacyjna buduje u młodych ludzi odpowiednią mentalność, w tym chęć przejawiania inicjatywy, dzięki czemu stają się bardziej otwarci i pewni siebie. W praktyce widać, że osoby, które studiowały za granicą, są bardziej skłonne do mobilności w życiu zawodowym.

3.4 EKES w pełni popiera większą mobilność młodych ludzi służącą zdobyciu wykształcenia i doświadczenia zawodowego, gdyż dzięki temu wzrośnie mobilność wśród wszystkich grup wiekowych. Aby taka nasilona mobilność stała się rzeczywistością, trzeba zachęcać potencjalne podmioty goszczące, by działały jak magnes przyciągający młode osoby do swoich państw i miast.

3.5 Największe korzyści z mobilności edukacyjnej odnoszą młodzi ludzie, placówki edukacyjne i badawcze oraz przedsiębiorstwa. W dłuższej perspektywie poprawi się konkurencyjność UE, dzięki zbudowaniu społeczeństwa opartego na wiedzy, oraz wypromowana zostanie koncepcja obywatelstwa europejskiego, poprzez wzmocnienie poczucia tożsamości europejskiej i stworzenie pozytywniejszego nastawienia obywateli do Europy. Mobilność sprzyja również nauce języków obcych i wielojęzyczności.

3.5.1 Mobilność osób uczących się przyczynia się do swobodnego przepływu wiedzy, co można uznać za piątą wolność w UE. W celu promowania tego rodzaju mobilności systemy oraz instytucje kształcenia i szkolenia będą musiały stać się bardziej otwarte, by zintensyfikować współpracę między placówkami edukacyjnymi i dzięki temu zwiększyć skuteczność podejmowanych przez nie działań. Mobilność między przedsiębiorstwami oraz między przedsiębiorstwami a instytucjami edukacyjnymi i badawczymi będzie miała olbrzymi wpływ na tworzenie klastrów i partnerstw technologicznych, co pozwoli wzmocnić konkurencyjność Europy i jej zdolność do innowacji.

3.5.2 Intensywniejsza mobilność będzie szczególnie korzystna dla wiodących placówek akademickich dzięki zwiększeniu różnorodności kulturowej i możliwości zatrudnienia naprawdę doskonałych zespołów badawczych. Będzie ona również atutem dla przedsiębiorstw, które pielęgnują wielokulturowość i wielojęzyczność, i dla wszystkich firm, które działają w otoczeniu międzynarodowym. W świecie, gdzie konkurencyjność UE musi stawić czoła konkurencyjności szybko rozwijających się państw – Chin, Indii, Brazylii, Południowej Afryki, a często jeszcze innych – przyszłość przedsiębiorstw w Unii (a zwłaszcza szanse na dobrej jakości miejsca pracy) będzie zależeć albo od zajęcia przodującej pozycji w nowych technologiach i niszowych produktach, co w dużym stopniu wiąże się z utrzymaniem wiodącej pozycji UE w obszarze badań i rozwoju, albo też od oparcia się na szeroko pojmowanych usługach.

3.6 Pojawiają się jednak przeszkody i zagrożenia, przez którymi trzeba się będzie chronić, a mianowicie:

- możliwa koncentracja badań naukowych na najwyższym poziomie oraz powiązanego z nimi procesu nauczania i uczenia się w mniejszej ilości elitarnych centrów doskonałości w Europie, w miarę jak wyróżniający się studenci będą napływać do tych ośrodków kosztem wielu innych o mniejszej renomie;

- możliwe skupienie się na nauce głównych języków świata (zwłaszcza angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego i niemieckiego) kosztem tych państw członkowskich, których języki nie są szeroko znane poza ich granicami;
- mobilni studenci i naukowcy, w związku z coraz powszechniejszym użyciem języka angielskiego, mogą być zachęceni do przeniesienia się na inne miejsce w angielskojęzycznej części świata, w tym do USA, Chin, Japonii i innych regionów Azji Wschodniej, oraz jeszcze dalej – trudne może być przekonanie tych osób do powrotu w odpowiednim momencie do Europy; wszelkie dalsze rozwiązania UE w dziedzinie mobilności będą musiały obejmować wystarczające zachęty dla mobilnych pracowników uczelni do osiedlenia się w dłuższej perspektywie w UE;
- większy drenaż mózgow w miarę jak możliwości zatrudnienia pojawiają się poza Europą w tzw. „państwach średnich dochodów”⁽⁶⁾ w rozwijającym się świecie;
- głównymi beneficjentami są absolwenci kierunków humanistycznych, a nie ścisłych, ale zwłaszcza w dziedzinie nauki wiele mniejszych firm będzie mogło pozwolić sobie jedynie na zatrudnienie pracowników o kluczowych umiejętnościach; usługi językowe i inne podobne umiejętności łatwiej jest kupić na zewnątrz.
- przeszkody praktyczne (znajomość języków, różnice kulturowe, niewystarczające środki finansowe, nierówności ekonomiczne, trudności związane z przenoszeniem środków, brak łatwo dostępnych informacji o programach mobilności – w szczególności brak użytecznych portali internetowych);
- przeszkody we wzajemnym uznawaniu kwalifikacji;
- uznawanie mobilności edukacyjnej w krajowych programach nauczania oraz problemy z pozwoleniami na pobyt;
- bardzo zróżnicowane praktyki w zakresie finansowania i kontroli uniwersytetów w Europie – niektóre są w dużym stopniu niezależne (np. w Wielkiej Brytanii), inne są ściśle kontrolowane przez państwo;
- niewystarczające zaangażowanie wśród państw członkowskich⁽⁹⁾ i w sektorze prywatnym⁽¹⁰⁾.

3.6.1 W celu utrzymania pozycji Europy jako kluczowego lidera w dziedzinie technologii niezbędne jest pielęgnowanie największych talentów. Obecnie USA nadal wygrywają w tzw. „wojnie o talenty”. Około 400 000 Europejczyków o wykształceniu naukowo-technicznym mieszka i pracuje w Stanach Zjednoczonych. Spośród 50 najlepszych uniwersytetów na świecie 36 mieści się w USA, a tylko 10 w Europie. Ale pozycja lidera, którą zajmuje USA, też nie pozostanie niezagrożona. Geniusz nie jest już wyłączną domeną zachodniego świata. Chiny, Indie, Brazylia, Rosja i inne państwa wysuwają się na czoło w globalnym wyścigu innowacji i talentu. Przedsiębiorstwa w Europie będą zmagać się z zacieklą konkurencją w zakresie kształcenia, przyciągania i zatrzymywania utalentowanych osób.

3.7 Pomimo szeregu wcześniejszych prób promowania mobilności edukacyjnej za pomocą programów wsparcia⁽⁷⁾ i innych instrumentów⁽⁸⁾, istnieją także inne przeszkody, takie jak:

- przeszkody prawne (utrudnienia biurokratyczne);

⁽⁶⁾ Tunezja, Brazylia, Południowa Afryka.

⁽⁷⁾ Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie, program Kultura, program „Młodzież w działaniu”, wolontariat europejski w ramach programu „Młodzież w działaniu”, program Europa dla obywateli.

⁽⁸⁾ Europass, europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS – w szkolnictwie wyższym), Suplement do dyplomu, europejskie ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, europejski system transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET), Youthpass, Euraxess, „dyrektywa o wizach studenckich” i pakiet „wizy naukowe”.

3.7.1 Język jest istotną przeszkodą w mobilności edukacyjnej⁽¹¹⁾, gdyż brak znajomości języka kraju goszczącego czyni edukacyjny i społeczny aspekt tego doświadczenia znacznie trudniejszym. Trzeba zaznaczyć, że jedynie 18 % Europejczyków wywodzi się ze swego regionu, jedynie 4 % przeniosło się do państwa członkowskiego innego niż to, w którym się urodzili, a 3 % poza granice UE. W USA 32 % obywateli mieszka poza stanem, w którym się urodzili. Może to być zasadniczo związane z różnorodnością języków w UE⁽¹²⁾.

3.8 Jednakże kluczową przeszkodą, którą trzeba będzie pokonać, jest zapewnienie, by dla żadnego studenta wyjeżdżającego za granicę wyjazd ten z jakiegokolwiek powodu nie stał się niekorzystnym doświadczeniem. Negatywne przeżycia przyniosą skutki przeciwne do zamierzonych, zwłaszcza jeśli będą udziałem studentów znajdujących się w szczególnej sytuacji, w tym studentów niepełnosprawnych, osób należących do mniejszości seksualnych, osób pochodzących ze środowisk ubogich lub mniejszości etnicznych, lub znajdujących się w trudniejszym położeniu z innych względów, co przyniosłoby więcej szkody niż pożytku. Pobyt za granicą musi też być wystarczająco długi, by pozwolić na wyłonienie się nowych idei i zwiększenie elastyczności w sposobie podejścia i w zachowaniu. Dla niepełnosprawnych młodych ludzi cennym instrumentem może też być mobilność wirtualna. Młodzi ludzie, którzy nie mogą przemieszczać się fizycznie, mogliby uczestniczyć w wirtualnej mobilności edukacyjnej poprzez wykorzystanie narzędzi informatycznych. Wirtualna mobilność edukacyjna nie może zastępować fizycznej mobilności edukacyjnej.

⁽⁹⁾ Tytuł doktora jest inny w każdym państwie członkowskim, systemy kształcenia i szkolenia zawodowego różnią się diametralnie między poszczególnymi państwami.

⁽¹⁰⁾ Sektor prywatny nie posiada wystarczających informacji na temat programów promowania mobilności i nie wiadomo, jakie korzyści programy te mogą oferować przedsiębiorcom.

⁽¹¹⁾ Dane za lata 2002-2003 pokazują, że w państwach członkowskich w ramach ogólnego kształcenia średniego I i II stopnia uczą się średnio odpowiednio 1,3 i 1,6 języka obcego na ucznia. Uczniowie w kształceniu i szkoleniu zawodowym są jeszcze dalej od osiągnięcia celu posługiwania się dwoma językami obcymi.

⁽¹²⁾ Jedynie 3 % MŚP w Europie posiada spółkę zależną, oddział czy spółkę *joint venture* w innym państwie.

3.8.1 W przypadku młodszych osób, zwłaszcza uczniów, szczególnie ważne będzie zapewnienie wystarczającej opieki w kwestiach praktycznych, np. w zmianie otoczenia czy w przypadku problemów językowych, zapewnienie odpowiedniego zakwaterowania przez cały okres ich pobytu za granicą oraz pełnego wsparcia finansowego – wyższego niż obecny poziom stypendiów, przy którym konieczne jest posiadanie dodatkowych środków, a także zadbanie o to, by zostali oni ogólnie zaakceptowani w nowej społeczności.

4. Rozwiązania: odpowiedzi na pytania zadane w zielonej księdze

4.1 Ważne jest, by wszystkie strony rozumiały i dostrzegały korzyści, jakie może im przynieść mobilność edukacyjna. Trzeba przekonać pracodawców, zwłaszcza MŚP, że mobilność edukacyjna może przynieść ich firmie dodatkową wartość, na przykład dzięki promowaniu międzynarodowych praktyk zawodowych i staży lub udzielaniu wsparcia przy wchodzeniu na nowy rynek. Jednakże na wolnym rynku istotne jest, by unikać nadmiernej regulacji na szczeblu UE.

4.2 Przygotowanie do podjęcia mobilności edukacyjnej: informacje i wskazówki

4.2.1 Komitet sądzi, że dość często sami młodzi ludzie nawet nie zastanawiają się nad tym, jakie korzyści mogliby czerpać z mobilności edukacyjnej, i nie dostrzegają, że poprawia ona ich szanse na rynku pracy. Choć istnieją internetowe portale informacyjne⁽¹³⁾ (np. portal utworzony przez Komisję Europejską), można mieć poważne wątpliwości, czy są one wystarczająco dostępne i przyjazne dla użytkownika. Komitet popiera utworzenie jednego europejskiego portalu internetowego, na którym można by z łatwością znaleźć wszelkie informacje o ogólnoeuropejskich programach mobilności edukacyjnej i gdzie przedsiębiorstwa mogłyby uzyskiwać informacje o młodych ludziach (poprzez życiorysy studentów), którzy szukają możliwości odbycia staży czy praktyki zawodowej, a młodzi ludzie mogliby uzyskać informacje o przedsiębiorstwach oferujących takie możliwości.

4.2.2 Trzeba zachęcać europejskie sieci przedsiębiorstw i sieci zawodowe (w tym organizacje reprezentujące MŚP), by zamieszczały na swoich stronach internetowych i rozpowszechniały wśród swoich członków informacje o programach mobilności edukacyjnej.

4.2.3 Ważną rolę odgrywają „punkty obsługi”, udzielając porad MŚP i innym zainteresowanym przedsiębiorstwom oraz zachęcając je do czynienia większych wysiłków w celu zaoferowania młodym ludziom większych możliwości odbywania staży.

4.2.3.1 Języki i kultura

4.2.3.2 Jeśli naprawdę chcemy usunąć jedną z głównych przeszkód w mobilności edukacyjnej oraz zrealizować cel polegający na tym, by każdy obywatel UE znał przynajmniej dwa języki UE

inne niż jego język ojczysty⁽¹⁴⁾, trzeba, zdaniem Komitetu, przeanalizować możliwości wprowadzenia obowiązku, by nauczyciele języków ze wszystkich instytucji szkolnictwa wyższego odbyli przynajmniej roczny pobyt za granicą, oraz zwrócenia się do państw członkowskich, by w ramach swej polityki edukacyjnej poczyniły znacznie większe wysiłki na rzecz osiągnięcia wspomnianego celu.

4.3 Zagadnienia prawne

4.3.1 Komitet wzywa państwa członkowskie, by prawidłowo wdrażały prawodawstwo wspólnotowe oraz nadal likwidowały przeszkody w dziedzinie administracji i prawa: pozwolenia na pobyt, uprawnienia w zakresie zabezpieczenia socjalnego czy nieuznawanie legitymacji studenckich wydanych w innym kraju. Komitet jest przekonany, że problemy wizowe utrudniające imigrację powinny niezwłocznie zostać rozwiązane. Jeśli chodzi o obywateli państw trzecich przybywających do UE w celu odbywania studiów, udziału w wymianie młodzieży szkolnej, szkoleniu bez wynagrodzenia lub wolontariacie na okres nie dłuższy niż trzy miesiące, konkretne warunki dotyczące ułatwienia im procedury wizowej zostały ustalone w dyrektywie 2004/114/WE. Jednakże kryteria określone w tej dyrektywie, które odnoszą się do konkretnych grup, mogą faktycznie stanowić przeszkodę w mobilności⁽¹⁵⁾. Komitet popiera ideę, by państwa członkowskie rozważyły stosowanie postanowień dyrektywy 2004/114/WE dotyczącej studentów także do młodych ludzi uczestniczących w wolontariacie europejskim, wymianie młodzieży szkolnej czy szkoleniu bez wynagrodzenia.

4.4 Co jeszcze można zrobić w celu promowania mobilności w kierunku Unii Europejskiej i w kierunku odwrotnym?

4.4.1 Mobilność musi odgrywać ważną rolę w stosunkach między UE a krajami z nią sąsiadującymi, które powinny uczestniczyć w dyskusjach nad polityką dotyczącą tego zagadnienia i w organizowaniu programów.

4.4.2 Jak już zostało wspomniane, europejskie społeczeństwo musi uaktualnić swe umiejętności, aby móc zmierzyć się z wyzwaniami związanymi z globalizacją i rosnącą konkurencją. Europejscy badacze muszą mieć dostęp do najlepszych instytucji świata, aby przenieśli nabyte doświadczenie i wiedzę do europejskiej przestrzeni badawczej, a europejscy studenci powinni mieć dostęp do najlepszych szkół świata. Promowanie mobilności młodych Europejczyków i przyciąganie młodzieży z krajów trzeciej konkurencyjności Europy. Aby UE była dla nich atrakcyjna, musi posiadać najlepsze uniwersytety. Europejskie uniwersytety i przedsiębiorcy poszukują możliwości poprawy współpracy, aby osiągnąć przewagę konkurencyjną w świecie badań i rozwoju⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ Ploteus (Portal o możliwościach kształcenia w całej Europie), Portal Młodzieżowy, Studiować w Europie, Euraxess – portal mobilnych naukowców, strona internetowa dla wszystkich działań programu „Marie Curie”, portal Twoja Europa, portal Euroguidance, Eures i Eurodesk, portal programu „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców oraz portal wspierający MŚP w zakresie szkoleń i mobilności.

⁽¹⁴⁾ Cel wytyczony na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie w 2002 r.

⁽¹⁵⁾ Na przykład dyrektywa zawiera wymóg, by studenci z państw trzecich posiadali minimalne środki finansowe na pokrycie ich kosztów życia.

⁽¹⁶⁾ Zob. też komunikat Komisji „Nowe partnerstwo na rzecz modernizacji uczelni: forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw” (COM (2009) 158 wersja ostateczna).

4.4.3 W tym celu, zdaniem Komitetu, w długiej perspektywie niezbędne jest zwiększenie liczby państw trzecich uczestniczących w programach UE na rzecz mobilności. Komitet sądzi, że rozszerzenie zasięgu geograficznego programu Erasmus Mundus było słuszne i podobne działanie należy rozważyć w odniesieniu do programu Erasmus dla młodych przedsiębiorców.

4.4.4 Komitet uważa, że długoterminowe stopniowe rozszerzenie programów mobilności edukacyjnej na państwa takie jak Chiny, Indie, Japonia, USA itd. byłoby sensowną inwestycją.

4.4.5 Komitet zdecydowanie zaleca, by jednocześnie poczynić znaczne wysiłki w celu uniknięcia drenażu mózgow z Europy oraz uczynienia jej atrakcyjnym miejscem dla naukowców pochodzących zarówno z Europy, jak i z państw położonych poza jej granicami.

4.5 Uznawanie i walidacja

4.5.1 Niepełne uznawanie i walidacja formalnego i pozaformalnego uczenia się (lub jego nieuznawanie) nadal jest istotną przeszkodą dla mobilności. Badanie PRIME przeprowadzone przez sieć studentów Erasmusa (Erasmus Student Network, ESN) pokazało, że jedna trzecia studentów ma problemy związane z uznaniem ich nauki za granicą. Jest jasne, że instytucje szkolnictwa wyższego i rządy nadal mają jeszcze wiele do zrobienia. Komitet zaleca, by wszystkie państwa członkowskie bezzwłocznie uznały, ratyfikowały i odpowiednio wdrożyły lizbońską konwencję o uznawaniu kwalifikacji.

4.5.2 Komitet popiera ideę, by mobilność edukacyjna była dostępna dla młodych ludzi w ramach wszystkich form kształcenia i wszystkich form uczenia się: formalnego, nieformalnego i pozaformalnego. Mobilność edukacyjna musi być promowana na różnych poziomach kształcenia. Trzeba stworzyć powiązania między kształceniem ogólnym, zawodowym i wyższym, a systemy punktów powinny zostać w pełni wdrożone, tak by ułatwić mobilność w kształceniu i szkoleniu zawodowym (VET), gdzie struktury krajowe znacznie się między sobą różnią. Należy ponadto znaleźć sposoby na powiązanie szkolenia zawodowego i kształcenia ustawicznego. W tym kontekście kluczowe znaczenie będzie miało szybkie i spójne wdrożenie europejskich ram kwalifikacji (EQF).

4.5.3 Tam, gdzie jest to konieczne, należy w pełni uwzględnić różnice między poszczególnymi państwami w zakresie wymogów związanych z dyplomami uczelni wyższych i z wzajemnym uznawaniem stopni naukowych, jak też różnice w finansowaniu czesnego, różnice w stypendiach oraz inne kryteria. Dla przykładu, wymogi dotyczące stopnia magistra w Europie nie odpowiadają wymogom japońskim, a japoński student musiałby dalej uiszczać opłaty na rzecz macierzystej uczelni, przez co nauka w Europie stanowiłaby dla niego olbrzymi wydatek.

4.6 Nowe partnerstwo na rzecz mobilności edukacyjnej

4.6.1 Cele w zakresie mobilności edukacyjnej będzie można osiągnąć jedynie pod warunkiem prowadzenia pełnej współpracy obejmującej jak największą liczbę podmiotów oraz poczynienia wysiłków na wszystkich szczeblach (państw członkowskich UE, regionów, instytucji edukacyjnych, partnerów społecznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz samych młodych ludzi). Aby osiągnąć konkretne postępy w mobilności edukacyjnej, niezbędna jest prawdziwa gotowość państw członkowskich do działania.

4.7 Czy należy określić docelowy poziom mobilności w UE?

4.7.1 Komitet sądzi, że trzeba włożyć więcej pracy w gromadzenie danych statystycznych wykorzystanych w zielonej księdze, gdyż jedynie prawdziwe dane statystyczne mogą pokazać, jak skuteczne są obecne programy mobilności edukacyjnej⁽¹⁷⁾, oraz pomóc w określeniu solidnych strategii na przyszłość z realistycznymi docelowymi poziomami mobilności (wyrażonymi w wartościach procentowych) dla różnych grup docelowych.

4.7.2 W procesie bolońskim trzeba koniecznie określić jasny docelowy poziom mobilności, a podobne cele powinny istnieć także w innych dziedzinach kształcenia. Komitet popiera zatem ideę wyznaczenia docelowych poziomów mobilności w kształceniu i szkoleniu (dla studentów zawodowym, dla pracowników dydaktycznych, dla uczniów oraz w kształceniu pozaformalnym). Poziomy te powinny zostać określone nie tylko dla całej UE, ale także dla wszystkich państw członkowskich. Ponadto regiony i instytucje edukacyjne powinny również wytyczyć własne cele. Przy ustalaniu celów zawsze należy mieć na uwadze przede wszystkim jakość edukacji.

Bruksela, 16 grudnia 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

(17) Należy również rozważyć analizy porównawcze wraz z dwustronnymi programami mobilności edukacyjnej, jak np. „Vulcanus” w Europie i Japonii (dla studentów inżynierii i nauk ścisłych), gdyż są one skuteczne i dobrze ukierunkowane.